

**TA‘LIMDAGI ISLOHOTLAR ORQALI O‘QUVCHILARGA
KOMPOZITORLAR IJODINI O‘RGATISHDA MULTIMEDIA
TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH**

Mamadaliyeva Movludaxon Toirxon qizi,

Yusupova Mehribonu Baxtiyor qizi

Nizomiy nomidagi TDPU

Musiqqa ta’limi va san’at mutaxassisligi

1-bosqich magistrantlari

Annotatsiya – Ushbu maqola ta’limdagi islohotlar orqali o‘quvchilarga musiqa madaniyati rivojiga hissa qo‘shgan kompozitorlar ijodini o‘rgatish va asarlarini tinglashda multimedia texnologiyalaridan foydalanishga bag‘ishlangan. Maqolada musiqa ta’limining ahamiyati, kompozitorlar ijodini o‘rgatishda qo‘llaniladigan pedagogik va psixologik yondashuvlar, shuningdek, multimedia texnologiyalari orqali tinglash faoliyatini oshirish, zaminaviy texnologiyalardan foydalanish va ta’lim jarayonida qanday samarali qo‘llanilishi tahlil qilingan. Musiqa madaniyati va kompozitorlarning ijodini o‘rganish va ularni tinglash o‘quvchilarning estetik va madaniy bilimlarini oshiradi, ijodiy fikrlashni rivojlantiradi, eshitish qobiliyatini rivojlantiradi va musiqa tarixiga bo‘lgan qiziqishni oshiradi. Maqolada musiqa ta’limini modernizatsiya qilishda multimedia vositalari, interaktiv metodlar va onlayn platformalardan foydalanishning samaradorligi ko‘rsatilgan. Shuningdek, o‘quvchilarning musiqa tarixi va nazariyasi bo‘yicha bilimlarini baholash, tinglash qobiliyatini rivojlantirish, tinglab mazmunini anglay olish va ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning samarali mezonlari haqida tavsiyalar berilgan. Maqola musiqa ta’limida ilg‘or pedagogik metodlarni joriy etishni, o‘quvchilarga kompozitorlarning ijodini chuqurroq o‘rgatishni va o‘quvchilarda tinglash qobiliyatini rivojlantirib kompozitorlarning asarlarini tinglab tushuntirishni o‘stirishni maqsad qiladi.

Kalit so‘zlar – musiqa madaniyati, tinglash qobiliyati, multimedia texnologiyalari, kompozitorlar ijodi, ta’lim metodlari, zamonaviy ta’lim, pedagogik yondashuvlar, musiqiy tarbiya, multimedia vositalari, interaktiv ta’lim, musiqa tarixi,

estetik ta'lim, onlayn platformalar, ijodiy fikrlash, musiqa ta'limining samaradorligi, o'quvchilarga musiqa o'rgatish.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ СОЧИНЕННОМУ РАБОТЕ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕФОРМ

Аннотация – Статья посвящена использованию мультимедийных технологий в обучении студентов творчеству композиторов, внесших вклад в развитие музыкальной культуры посредством образовательных реформ и прослушивания их произведений. В статье анализируется значение музыкального образования, педагогические и психологические подходы, используемые в обучении композиторскому творчеству, а также применение мультимедийных технологий для развития навыков аудирования, применение новейших технологий и способы их эффективного использования в образовательном процессе. Изучение и прослушивание музыкальной культуры и творчества композиторов расширяет эстетические и культурные познания учащихся, развивает творческое мышление, развивает навыки слушания, повышает интерес к истории музыки. В статье показана эффективность использования мультимедийных средств, интерактивных методов и онлайн-платформ в модернизации музыкального образования. Также даются рекомендации по эффективным критериям оценки знаний учащихся по истории и теории музыки, развития навыков аудирования, понимания на слух и развития их творческих способностей. Целью статьи является ознакомление с передовыми педагогическими методами музыкального образования, более глубокое ознакомление учащихся с творчеством композиторов, развитие у учащихся навыков аудирования и умения слушать и объяснять произведения композиторов.

Ключевые слова – музыкальная культура, навыки слушания, мультимедийные технологии, композиторское творчество, методы обучения, современное образование, педагогические подходы, музыкальное образование, мультимедийные инструменты, интерактивное образование, история музыки,

эстетическое воспитание, онлайн-платформы, творческое мышление, эффективность музыкального образования, обучение музыке учащихся.

USING MULTIMEDIA TECHNOLOGIES IN TEACHING STUDENTS COMPOSITION WORK IN THE CONTEXT OF EDUCATIONAL REFORMS

Abstract – *The article is devoted to the use of multimedia technologies in teaching students the works of composers who contributed to the development of musical culture through educational reforms and listening to their works. The article analyzes the importance of music education, pedagogical and psychological approaches used in teaching composers' creativity, as well as the use of multimedia technologies to develop listening skills, the use of the latest technologies and ways to effectively use them in the educational process. Studying and listening to musical culture and the works of composers expands students' aesthetic and cultural knowledge, develops creative thinking, develops listening skills, and increases interest in the history of music. The article shows the effectiveness of using multimedia, interactive methods, and online platforms in modernizing music education. Recommendations are also given on effective criteria for assessing students' knowledge of the history and theory of music, developing listening skills, listening comprehension, and developing their creativity. The purpose of the article is to introduce advanced pedagogical methods of music education, to more deeply familiarize students with the works of composers, to develop students' listening skills and the ability to listen to and explain the works of composers.*

Key words – *musical culture, listening skills, multimedia technologies, compositional creativity, teaching methods, modern education, pedagogical approaches, music education, multimedia tools, interactive education, history of music, aesthetic education, online platforms, creative thinking, effectiveness of music education, teaching music to students.*

KIRISH

Ta’lim tizimidagi islohotlar orqali o‘quvchilarga musiqa madaniyati rivojiga hissa qo‘shgan kompozitorlar ijodini o‘rgatish, ularning asarlarini tinglatish nafaqat musiqa bilimlarini kengaytirish, balki yosh avlodni estetik va ruhiy jihatdan rivojlantirishda ham katta ahamiyatga ega. Musiqa ta’limi, o‘quvchilarning musiqaga bo‘lgan qiziqishlarini uyg‘otish, ularning ijodiy va analitik fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Kompozitorlar ijodini o‘rgatish, asarlarini tinglatish, o‘quvchilarga musiqa tarixi, janrlari va uslublari shuningdek tinglatish jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish haqida chuqurroq bilimlar berish bilan birga, ular orqali jamiyatning madaniy rivojiga hissa qo‘shgan buyuk san’atkorlarni tanitadi.

Zamonaviy ta’lim tizimida musiqa madaniyatining rivojini o‘rganishning ahamiyati yanada ortib bormoqda. Musiqiy asarlarning ta’lim jarayonida qo‘llanilishi, o‘quvchilarning ruhiy holatini, estetik didini rivojlantirishga yordam beradi. Biroq kompozitorlarning ijodini o‘rgatishda mavjud metodikalar va pedagogik yondashuvlar doimiy ravishda yangilanishni talab qiladi. Shuningdek kompozitorlar tomonidan yaratilgan asarlarini tinglatish uchun audiolar va shuning bilan buni yetkazib berish uchun texnologiyalar ham yangilanib turilishi zarur. Xususan, yangi pedagogik metodlar, multimedia vositalari va interaktiv texnologiyalar orqali musiqa ta’limini zamonaviylashtirish zarurati mavjud.

Ushbu maqolada zamonaviy ta’limda kompozitorlarning ijodini o‘rgatish, o‘rgatish jarayonida multimedia texnologiyalardan foydalanish, ularning asarlarini tinglatish o‘quvchilarga musiqa madaniyatini rivojlantirish orqali ularning estetik tarbiyasini shakllantirish va innovatsion pedagogik usullarni qo‘llash masalalari tahlil qilinadi. Maqola, kompozitorlarning asarlarini tinglab tahlil qilish, o‘quvchilarni amaliy mashg‘ulotlar orqali musiqa madaniyati bilan tanishtirish va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanishning nazariy va amaliy asoslarini o‘rganishga qaratilgan.

MAVZUNING DOLZARBLIGI

Musiqa madaniyati jamiyatning asosiy ajralmas qismiga aylangan, uning rivojlanishi va shakllanishi insonning estetik va ruhiy tarbiyasiga bevosita ta’sir qiladi. Zamonaviy ta’lim tizimida o‘quvchilarga musiqa madaniyatini o‘rgatish, ularning ijodiy, intellektual va hissiy rivojlanishini ta’minlashda muhim ahamiyatga

ega. Kompozitorlarning ijodini o‘rganish va asarlarini tinglash nafaqat musiqa bilimlarini kengaytirish, balki o‘quvchilarning estetik didini, musiqaga bo‘lgan munosabatini shakllantirish va ularni musiqaning go‘zalligi va kuchi bilan tanishtirishga yordam beradi. Bugungi kunda ta’lim jarayonining innovatsion rivoji, ayniqsa, musiqa ta’limining metodologik va pedagogik asoslarini yangilash zaruratini keltirib chiqarmoqda. Kompozitorlarning asarlarini o‘rganish va tinglash orqali o‘quvchilar musiqa tarixini, uslublarini, janrlarini va muayyan davrlaridagi musiqaning jamiyatga ta’sirini tushunishga imkoniyat yaratadi. Shuningdek, kompozitorlarning ijodini tahlil qilish, musiqiy asarlarga nazariy yondashuvni rivojlantirish o‘quvchilarning analitik fikrlashini kuchaytiradi va ularga musiqani yanada chuqurroq qabul qilish imkonini beradi.

Zamonaviy texnologiyalar va multimedia vositalarining ta’lim jarayoniga joriy etilishi, musiqa o‘qituvchilariga yangi pedagogik metodlarni qo‘llash imkoniyatlarini yaratdi. Shu sababli o‘quvchilarga kompozitorlarning ijodini o‘rgatishning samarali usullarini izlash, musiqa madaniyatini rivojlantirish va yosh avlodni estetik jihatdan tarbiyalash bugungi kunning dolzarb masalasiga aylangan. Bu mavzu, nafaqat pedagogik ahamiyatga, balki jamiyatni rivojlantirishga qo‘shgan hissasi bilan ham dolzarbdir.

• Muammo bayoni

Zamonaviy ta’limda o‘quvchilarga musiqa madaniyati va kompozitorlar ijodini o‘rgatishda bir qator muammolar mavjud. Asosiy muammolardan biri – ta’lim dasturlarida musiqa madaniyatining, ayniqsa, kompozitorlar ijodiy merosining yetarli darajada o‘rganilmasligi. Bugungi kunda o‘quvchilarga musiqiy ta’lim berishda zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanish darajasi past bo‘lib qolmoqda, bu esa o‘quvchilarni musiqa tarixiga qiziqtirishni qiyinlashtiradi.

Shuningdek, musiqa madaniyatini o‘rganishda quyidagi muammolar kuzatiladi:

1. Kompozitorlarning ijodiga yuzaki yondashuv: Ko‘plab o‘quv dasturlari kompozitorlarning hayoti va ijodi haqida umumiy ma’lumotlar berish bilan cheklanadi, tinglash uchun audiolar kamligi va ularning asarlarini chuqur tahlil qilish va musiqiy merosini kengroq tushuntirishga e’tibor kam.

2. Milliy va jahon musiqa madaniyati uyg‘unligining yo‘qligi: O‘quvchilar milliy kompozitorlar bilan tanishtirilgan bo‘lsa-da, jahon musiqa madaniyati yetarli darajada

o‘rgatilmaydi yoki aksincha. Bu ularning musiqaga bo‘lgan umumiy dunyoqarashini chegaralab qo‘yadi.

3. Ta‘lim vositalarining yetishmasligi: Musiqa ta‘limi uchun zarur bo‘lgan audio-vizual materiallar, multimedia resurslari va interaktiv o‘quv platformalarining kamligi ta‘lim samaradorligini pasaytiradi.

4. Pedagogik metodlarning eskirganligi: Ba‘zi o‘qituvchilar hanuzgacha an‘anaviy yondashuvlardan foydalanmoqda, bu esa o‘quvchilarning musiqa darslariga bo‘lgan qiziqishini susaytiradi.

Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalarni musiqa ta‘limida keng qo‘llash uchun malakali kadrlar yetishmasligi ham katta muammo hisoblanadi. Shu sababli, zamonaviy o‘quvchilarni musiqa madaniyati va kompozitorlarning ijodi bilan tanishtirish va asarlarini tinglatish uchun ta‘lim dasturlarini modernizatsiya qilish, innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etish va texnologik imkoniyatlardan foydalanish zarur. Ushbu muammolarni hal qilish o‘quvchilarning musiqa madaniyatiga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish va musiqiy tarbiya orqali shaxsiy kamolotga erishish imkonini beradi.

• Zamonaviy ta‘limning vazifalari

Zamonaviy ta‘lim tizimi o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta‘minlashga qaratilgan bo‘lib, bu jarayonda musiqa madaniyati va kompozitorlar ijodini o‘rgatish muhim ahamiyatga ega. Ushbu yo‘nalishda quyidagi vazifalar belgilangan:

1. Estetik tarbiyani shakllantirish – O‘quvchilarda musiqaning go‘zalligini his qilish va qadrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Musiqa madaniyati orqali ularning estetik didini shakllantirish. San‘at asarlari, jumladan, kompozitorlarning musiqiy merosi orqali ruhiy va hissiy madaniyatni oshirish.

2. Milliy va jahon madaniyatini o‘rgatish – Milliy kompozitorlarning ijodiy merosini o‘rgatish orqali o‘quvchilarda milliy iftixor va madaniy qadriyatlarni shakllantirish. Jahon musiqa madaniyatining rivojiga hissa qo‘shgan buyuk kompozitorlarning asarlarini o‘rganish orqali o‘quvchilarning dunyoqarashini kengaytirish.

3. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish – O‘quvchilarning musiqaga ijodiy yondashuvlarini shakllantirish, ularni musiqa yaratishga undash. Kompozitorlar

ijodini tahlil qilish orqali tanqidiy va analitik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish. Musiqa ijrosi va yaratish jarayonida o‘quvchilarning individual iste’dodini ochib berish.

4. Madaniy savodxonlikni oshirish – Musiqa tarixi, janrlari va uslublarini o‘rgatish orqali o‘quvchilarning madaniy bilimlarini boyitish. Musiqaning ijtimoiy, tarixiy va madaniy ahamiyatini tushuntirish.

5. Innovatsion yondashuvlarni qo‘llash – Musiqa ta’limida zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash (multimedia vositalari, onlayn platformalar, virtual laboratoriyalar). Musiqa darslarini qiziqarli va interaktiv shaklda tashkil etish. Gamifikatsiya usullaridan foydalanib, musiqiy o‘yinlar va tanlovlar tashkil etish.

6. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvni joriy etish – Har bir o‘quvchining qiziqishlari, iste’dodi va rivojlanish darajasini hisobga olgan holda individual ta’limni amalga oshirish. O‘quvchilarga o‘z musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda ko‘maklashish.

7. Madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish – Turli madaniyatlarga oid musiqiy asarlarni o‘rgatish orqali bag‘rikenglik va madaniy muloqot ko‘nikmalarini shakllantirish. Musiqa orqali o‘quvchilarda dunyo xalqlari madaniyatini tushunish va hurmat qilishni rivojlantirish.

8. Amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish – O‘quvchilarga notalarni o‘qish, musiqani ijro etish va oddiy musiqiy asarlar yaratishni o‘rgatish. Musiqa asarlarini ijro etishda ijodiy ko‘nikmalarni rivojlantirish. Ushbu vazifalar zamonaviy ta’limning maqsadi bo‘lmish shaxsning har tomonlama rivojlanishi va musiqiy madaniyatni yangi avlodga yetkazish jarayonini ta’minlaydi. Bu orqali yosh avlod musiqa san’atini nafaqat o‘rganadi, balki uning joriy rivojlanishiga hissa qo‘shuvchi shaxsga aylanadi.

XULOSA

Ta’limdagi islohotlar orqali o‘quvchilarga musiqa madaniyati va kompozitorlar ijodini o‘rgatish va tinglatish nafaqat ularning estetik bilimlarini oshirish, balki ijodiy va madaniy salohiyatini rivojlantirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Kompozitorlarning musiqiy merosi o‘quvchilarga musiqa tarixi, janrlari va san’atning ijtimoiy ahamiyatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Bugungi ta’lim tizimida mavjud bo‘lgan muammolarni, jumladan, eskirgan pedagogik yondashuvlarni va texnologik vositalarning yetishmasligini bartaraf etish

zarur. Musiqa ta’limini yanada samarali tashkil etish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim:

1. Innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etish: Interaktiv metodlar, multimedia vositalari va onlayn platformalardan foydalanish orqali musiqa darslarini qiziqarli va ta’sirchan qilish.

2. Milliy va jahon madaniyatini uyg’unlashtirish: O‘quvchilarga milliy kompozitorlarning ijodi bilan bir qatorda jahon musiqa madaniyatini ham tanishtirish.

3. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish: Musiqa asarlarini ijro etish va tahlil qilish orqali o‘quvchilarning ijodkorligini rag‘batlantirish.

4. Amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish: Musiqiy asarlarni ijro etish, notalarni o‘qish va musiqiy kompozitsiyalar yaratish bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlarni rivojlantirish. Shuningdek, o‘quvchilarga kompozitorlar ijodini o‘rgatish va asarlarini tinglatgan holda ma’nosini tushuntirish zamonaviy ta’limning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, bu jarayon nafaqat madaniy merosni o‘rganish, balki o‘quvchilarning ijodiy va estetik salohiyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Kelajakda bu yo‘nalishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish va ta’lim mazmunini yangilash orqali musiqa ta’limining samaradorligini oshirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, multimediya texnologiyalarini musiqa madaniyati darslariga joriy etish nafaqat ta’limning sifatini oshiradi, balki o‘quvchilarda musiqiy tafakkur, estetik tushuncha va madaniyatga bo‘lgan hurmatni shakllantiradi. Bu, o‘z navbatida, zamonaviy ta’lim tizimini takomillashtirishda muhim qadam bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Абдуллаева, Г. Ҳ. Муסיкий таълим методикаси. Тошкент: Ўқитувчи, 2015.
2. Сафаров, М. Р. Муסיкий маданият тарихи ва назарияси. Тошкент: Мухаррир, 2018.
3. Ахмедов, У. Х. Муסיкий таълимда инновацион технологиялар. Тошкент: Наво, 2020.
4. Назаров, Ш. И. Муסיкий маданият ва миллий мерос. Тошкент: Фан, 2016.
5. John, D. Music Education: Historical and Pedagogical Perspectives. London: Oxford University Press, 2019.

6. UNESCO. The Role of Music Education in Modern Society. Paris: UNESCO Publishing, 2018.

7. Shamsiyeva, N. (2016). Ta’lim texnologiyalari va multimediya vositalaridan foydalanish. Toshkent: O‘zbekistan milliy universiteti nashriyoti.

8. Kamilov, A. (2018). Musiqiy ta’limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

9. Djanibekov, M. (2017). Musiqa madaniyati va uning o‘qitilish usullari. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.

10. Rahimov, R. (2019). Interaktiv o‘qitish metodlari va ularning ta’lim jarayoniga ta’siri. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.

11. Тўхтаев, С. А. Муסיкий мерос: назарий ва амалий ёндашувлар. Тошкент: Илм-фан, 2019.

12. Абдуқаюмова, Д. К. Муסיкий таълимда мультимедиа технологиялари. Тошкент: Ўзбекистон, 2021.